

בגידו בהמה או חיה שהורה. נרש מסכת סופרים (פ"א ה"א): ומ"ש ולא יתפור כ"ף היריעה מראשה לסופה וכו'. ומפרש נפרק ב' דמגילה (ט"ו): ומפרש טעמא נגמלא כדי שלא יקרע. וכתב הר"ן (ו': ד"ה שור) ואפשר דלא לא עבד הכי ולא שיר מדי לא מיפסל ס"ת נהכי: ומ"ש ובתיקון התפירה שא"ל השואל מא"א ד"ף וכו'. נמשנה כלל ג' (סי' י'): ומ"ש וי"א מ"ש במסכת סופרים (פ"ב ה"א) לתופרה מבחוץ לאו אתפירת היריעות זו לזו קאי אלא אנקרע היריעה וכו'. כן כתבו נסמ"ג (עשין כה קח ע"ה) וספר התרומה (סי' רג) וסמ"ק (סי' קנה) וכן כתב המרדכי (סו"ט מסקנת) בשם התוספות. ומ"ת גם ספר התרומה כתב נסוף דבריו שתיפית יריעות זו לזו לריכה גם כן להיות מנחוץ וכן כתב סמ"ג (שס) והגהות מיימון (פ"ט אות ז) בשם ר"ת:

ב ועושה דה שני עמודים וכו'. נר"תא פ"ק דנ"ב (ד"ז): ומ"ש ויתפרנו בגידים ע"פ העמודים. כ"כ הרמב"ם נפרק ט' (ה"יד). וכתב עוד ורחוק בין העמודים והכתב שדף וכנר כתב רבינו נסימן רע"ג (ס"ה) שר"ן שישאר בין העמוד לדף שמי אלנעות:

ג ועושין דה ב' עמודים וכו'. נר"תא פ"ק דנב"ה (דף י"ד). ועיין לעיל ריש סימן רע"ג (ס"ה): ומ"ש ומה ששייר ממנו וכו'.

רעח א אין תופרין ס"ת אלא בגידי בהמה (דף ע"ה) (ה"ט): ומ"ש ולא יתפור וכו'. נפרק שני דמגילה (דף י"ט): א"ר חייא בר אבה א"ר יוחנן שור החפר הלכה למשה מסיני ומחו לה אמוסא ולא אמרו אלא כדי שלא יקרע. ופירש רש"י כשחפרין יריעות של ס"ת לחבין יחד משירין נחפר למעלה ולמטה שאם אינו משיר מהדק נחוקה כשהוא מהדקו לס"ת והוא נקרע אצל עכשיו כשהוא מהדקו נכח ומחיל להרכיב ורזה להקרע מונע מלהדקו יותר עכ"ל. ומשום הכי קאמר רבי יוחנן גופיה נסוף פרק נני העיר (דף ל"ב) הגולל ס"ת לר"ך שיממנו על החפר פירוש כנגד החפר יהדקנו מפני שאם יקרע יקרע נתפירה וכמו שכתב רבינו גאורח חיים סימן קמ"ו (קכ"ו). ונראה דאיכא נפקותא דלמאי דקס"ד מעיקרא דהו הלכה למשה מסיני מיפסל ס"ת נהכי אצל השמא דאינה אלא תקנת חכמים כדי שלא יקרע לא מיפסל ס"ת נהכי והכי נקטינן:

סימן רעח

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן
 [א] במה תופרים ס"ת וכיצד תופרים: [ב] כיצד כורכין בו העמודים: [ד] אם יריעה אחת אינה תפורה עמו:

א (ב) אין תופרין ספר תורה אלא בגידי בהמה או חיה שהורה שראויה לכתב בעורן. (ג) ולא יתפור כל היריעה מראשה לסופה אלא יניח בראשה מעט ובסופה מעט שלא יהא תפור. ובתיקון התפירה שאל השואל מאדוני אבי הרא"ש ז"ל תודיעני ענין התפירה כי מתוך הגמרא משמע שיש לתופרה מבחוץ והנה ראיתי בכל המקומות שאין תופרין מבחוץ אלא מניחין שתי יריעות זו על גב זו ותופרין בכפל עשוי כזה מבית ומחוץ והיה נראה לי שיותר טוב בזה לכל דבר לגלול ולחזק עד כאן. והשיב גם אני ראיתי את אבא מרי ז"ל שתפר ספר תורה כאשר כתבת (ג) אך [ה] בספרים החיצונים יש שיש לתופרה מבחוץ ותפירה מבחוץ היא יותר נאה שאין החוטין נראין בפנים ונראה כולן כקלף אחד. והתופרין כאשר כתבת דעתם בזה שמה שאמרו לתופרה מבחוץ למעוטי שלא לתופרה מבפנים כעין תפירת חוץ כי זה מגונה ביותר אבל לתפור כאשר כתבת נראה בעיניהם קיים *] יותר עד כאן. ויש אומרים מה שכתוב במסכת סופרים לתופרה מבחוץ [א] לאו אתפירת היריעות זו לזו קאי אלא אנקרעה היריעה וקאמר כשכא לתופרה שלא יתחוב המחט בתוך הכתב אלא מחוץ לכתב. ולא נהירא דהא פשיטא הוא ועוד דלישנא מבחוץ לא משמע הכי: **ב ועושין** לה שני עמודים אחד בראשה ואחד בסופה ומה ששייר ממנו (ד) בראשה וסופה יכרוך אותם על העמודים ויתפרנו בגידים על העמודים (א):

דרכי משה

רעח (א) כתב מהר"י וייל בפסקיו סימן ס"ג נשאלתי אם מותר לדבק בדבק היריעות של ס"ת סביב העמודים (ואסרתין) [ואמרתין] דצריך לתפור בגידים כמו שפסקו כל הפוסקים ועוד סברא היא כי כשיהיה ימים רבים הדבק מתייבש ויתרפה מעל העמודים משא"כ בגידין (ומיהו בשעת הדחק שרי (ס"א אינו) ב) עכ"ל. וכתב בתרומת הדשן סימן נ"א דס"ת שיריעותיה תפורים זו בזו במשי פסול דצריך

פרישה

רעח (ב) אין תופרין ס"ת אלא בגידי בהמה וכו'. ואם תפירה נמשי אינה כשרה ולר"י א"כ לתקן בגידין ומ"מ על ידי הדחק כשר כן פסק מהר"א סימן נ"א. מורי ורבי (מהרש"ל נבאורו לעור). ועיין נר"ת: (ג) ולא יתפור כ"ף היריעה מראשה לסופה. כדי שלא יתקרקע אם יתחמו ודעיבד לא מיפסל נכך. ר"ן: (ג) אך בספרים החיצונים וכו'. מזה מוכח דספרים חיצונים היינו מסכת סופרים דהא נסמון כתב ז"ל מה שכתוב נמסכת סופרים לתופרה מבחוץ וכו'. ועיין מה שכתבתי גאורח חיים סימן תקפ"ב (דרישה ס"ג). וכ"כ הצ"ח יוסף נסימן ער"ה (וכנ"ב) בשם הר"י אסקנדרני ע"ש: (ד) בראשה ובסופה יכרוך ע"פ העמודים. וישמיר בין עמוד לעמוד רוחב ב' אלנעות כמ"ש לעיל נסימן רע"ג:

דרישה

רעח [א] אין תופרין ס"ת אלא בגידי בהמה וכו'. מעשה בא לידי שנקרעה ס"ת ונתחלקה לשנים ותפרוה במשי והתרתי לקרות בה א"ע"ג דאין קורין בחומשין מפני כבוד הציבור (גיטין ס). וכל שכן ס"ת שחסרה יריעה והיא נמי כיון דמצותה לתפור בגידין כאילו תפר חציה דמי והאי לחוד קאי מוטב שידחה כבוד הציבור היכא דלא אפשר קודם שתדחה תקנת חכמים לקרות בתורה. ומיהו באותה יריעה עצמה אפילו תפרה בגידין אסור לקרות בה (ובת"ה סי' נ"א דבשעת הדחק שאין כאן מי שיחזק הגידין מותר מיהו אם אפשר לחזק אין קורין עד שיחנקה. עד כאן המגיה):

חדושי הגהות

רעח [ה] מזה מוכח דספרים חיצונים היינו מסכת סופרים דהא נסמון כתב ז"ל מה שכתב נמסכת סופרים לתופרה מבחוץ וכו' (פרישה):

הגהות והערות

רעח [*] כ"ה בכת"י ובב"י דפור. בדפוס דיהרנפורט, דפוס קניגסברג ודפוס ורשא-וילנא הגירסא "קיום" יותר. בשו"ת הרא"ש הגירסא "מקיים" יותר: [א] כפי נוסחת הגר"א (שם אות ד): [ב] בכת"י ליתא תוספת זו. וכתב באורח מישור ז"ל: "במהר"ו"ו שם לא נמצא מה שמסיים רבינו בשמו ומיהו בשעת הדחק

נמי אי אפשר לתקן בתפילין, ופליגין... הכתב מ"מ נוכל לומר דבגידון דידן מודה הואיל ועתה הכתב כשר וכל מה שכותב ומוסיף עליו אינו אלא כדי לשומרו

סימן מט

בני אושטרייך, שהרי הקציצה מניחים אלו להפך מאלו ולכך אם יבא אלו ליקח תפילין של אלו לעשותם כמנהגו ויהפכו הקציצה ונמצא פתיחה וראש הפרשיות יהפכו ג"כ ויהיו מונחים שלא כהלכתן.

אמנם נראה דאפי"ו אם הוה קפדינן בהכי בתחילת הנחתן בכתיים להפוך ראש הפרשיות כלפי חוץ או כלפי הלב מ"מ היכא שכבר נתקנו ונתפרו התפילין אין מעכב. ואפי"ו את"ל שמעכבין בתפילין של ראש, שאני התם דקאמר תלמודא בהדיא דצריך להניחו כסדר כנגד הקורא כדאמר התם פ' הקוצץ רבה (מנחות לד, ב) כאן מימין הקורא כאן מימין המניח והקורא קורא כסדרן. אלמא דקפדינן, אבל בשל יד משמע בתלמודא אדרבה דלא קפדינן כלל אקריאה, דדריש תלמודא לך לאות ולא לאחרים לאות, ובשל ראש דרשינן וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך אילו תפילין שבראש. ואת"ל עדיין בשל יד בעינן פתיחת פרשיות כנגד הלב, דהיינו נמי בכלל לך לאות, נראה דלענין קריאה שייך להקפיד וכנגד הקורא, אבל בשומה שכנגד הלב לא שייך להקפיד בפתיחת הפרשיות, שהלב אינו קורא בראייתה ובפתיחתא אלא כהבנתו דידיה, ופתוח ונגלל הכל אחד (בין) [בין]. מ"מ אם יצא הדבר מפי אחד מהגדולים אינני מפליג דבריו כלל. הנראה לע"ד כתבתי.

שאלה: בני רינו"ם ואגפיהן נוהגין בתפילין של יד לתקן אותן בקשר שלה, שכשמניחין אותן בזרוע המעברתה שבה הרצועה עוברת מונחת לצד הכתף והקציצה לצד היד. ובני אושטרייך ואגפיה נוהגין לתקן איפכא שהקציצה מונחת לצד הכתף והמעברתה לצד היד. ואם היו אלו רוצים לשנות תפילין של אלו בקשר עד שתהפך להם הקציצה כמנהגם, שפיר למיעבר הכי או לאו.

תשובה: יראה דאין קפידא בדבר כולי האי, ואע"ג דשמעתי דאחר מהגדולים² הקפיד בדבר, ונתן טעם משום דצריכים להניח הפרשיות תוך הבית בתפילין של יד בענין זה שתהא תחילת הפרשיות פונה כנגד הלב כשהן מונחים בזרוע. וי"א שתפנה פתיחת הפרשיות כלפי היד, והטעם משום דתפילין נגללין מסופן לתחילתן וצריכין שתהא תחילת הפרשיות מונחין נגד הלב, או י"א כנגד הקורא, וכה"ג הא דקאמר תלמודא (מנחות לד, ב) לענין תפילין של ראש שצריכין להיות מונחין כסדרן כנגד הקורא, קפדינן בהו שראשי הפרשיות [יהיו] מונחים כך בכתיים שיהו פונים כלפי חוץ נגד הקורא אם היה בא לפותחו ולקרוא בהם יהיו מונחים לפניו כהלכתן³, וכה"ג יש קפידא נמי בשל יד. וא"כ ע"כ בני רינו"ם צריכין להניח הפרשיות בבית של יד בענין אחר ממה שמניחים

דין ספר תורה

סימן נ

תשובה: יראה דלכאורה היה נראה דפסולה מהא דאמר במגילה (יט, א) הטיל בה ג' חוטין גדין כשרה, דהואיל ונקראת איגרת ג"כ שרי בג' חוטין,

שאלה: ס"ת שנקרעה תפירה שבין יריעה ליריעה רוב התפירה, אבל עדיין מחוברת בה' או ו' תפירות, כשר הדבר או לאו.

11. בתוס' עירובין לב, א ד"ה רב ששת.

סי' מט: 1. ב"י (סי' כ"ז) ועי' שו"ע שם (ס"ג). 2. אולי מהרי"ל כי כ"כ בחשו' (סי' ל'). ועי' לקט יושר (ח"א עמ' 15) [ועי' מכוא לקט"ו אות פ"א]. 3. כ"ח (סי' ל"ב) - לו, א מרפה"ס וע"ש בטור.

וכלבד שיהיו משולשין, ואפי' היו משולשין בס"ת לא מהני, כדמוכח להדיא התם. הא קמן דס"ת שנקרע דווקא בעינן כל התפירה בגידים ולא משאר חוטים כלל¹. והיה נראה ה"ה אם לא תפרה כלל רק במקום משולשין בס"ת פסול, דמה לי תפרה בפשתן בין המשולשין מה לי לא תפרה כלל ביניהם, ואדרכא מצינו איר פסול בסוכה בג' וסכך פסול בארבעה, וכן מלאהו בקרובים השטר כשר, כדאיתא פ' גט פשוט (כ"ב קסב, ב). וכן מהא דמצריך תלמודא שיור מקום התפירה משמע קצת דהוי שפיר למיתפרה מראש ועד סוף.

אמנם נראה דנוכל לומר דודאי בתחילה בעינן הכי, אבל אם כבר תפרה כולה כהלכתה ואח"כ נקרע

כדלעיל נראה להביא ראייה קצת דשרי לקרות בה, מדאמרינן פ' הנזקין (גיטין ס, א) ס"ת שחסירה אפילו יריעה אחת אין קורין בה, ופיי' אשרי בהלכות ס"ת² מימרא זו דרצ"ל שחיבר כל היריעה של ס"ת ותפרם יחד, ונשאר יריעה שלא חיבר עמהם, אע"פ שמונת כאן אסור לקרות בה עד שיהיו כולן מחוברים יחד³, ע"כ. משמע קצת דבדיעבד, שכבר היו מחוברים כהלכתם, ועדיין מחוברים מעט בענין זה, שאותם תפירות ה' או ו' של קיימא הן, דכה"ג הוא חשיב תפירה לענין שבת ושעטנז⁴ שרי לקרות בה, דלא אסר תלמודא אלא היכא דמעיקרא חסירה היריעה ואינה מחוברת⁵. הנראה לע"ד כתבתי.

סימן נא

שאלה: ס"ת אשר יריעותיה תפורות זו לזו במשי כשירה או פסולה.

תשובה: יראה דפשיטא דאינה כשירה היא, וכ"כ הרמב"ם¹ בהדיא. ובספר התרומה² כתב: אעפ"י שרגילות הוא לתפור ס"ת שנקרע במשי מ"מ הא דאמרינן ותופרה בגידין קאי אתפירה דיריעות זו לזו, לומר דיריעות זו לזו לא שרי לתפור אלא בגידין³. אמנם ראיתי במקצת חבורות שהיה להם ס"ת תפורת במשי וקראו בהן, ואפשר ע"י הדחק שלא היה שם יודע לתקן הגידין ובתחילת תיקונו נתפרו כך במשי⁴. וכה"ג

יש לסמוך אהא דכתב אשרי בסוף הלכות ס"ת⁵ בשם הגאונים⁶ דס"ת שאין הקלפים שלה מעובדים לשמה משום דלא היה שם עבדן לעבדן לשמה, וכתב דאע"פ דסבירא לן דאינו מעובד לשמה פסול מ"מ יכולים לקרות באותו ס"ת בצבור משום עת לעשות לה' הפרו תורתך⁷. ומייתי ראייה מר' יוחנן ור"ל דהוו מעייני בספר דאגדתא בשבת (גיטין ס, א). אמנם משמע נמי התם להדיא דאם אפשר לתקן אח"כ דצריכים לתקן. וה"ה בני"ד אם ימצאו להם גידין ודאי יתקנו אותה, עד שלא יקראו בה⁸. הנראה לע"ד כתבתי.

דיני מזוזה

סימן נב

שאלה: המזוזות נוהגים להניח במזוזות הפתח כאלכסון כדי לקיים פרש"י¹ ופר"ח², לאיזה צד מטין

הראש של מזוזה, דהיינו שיטה עליונה לצד פני הפתח, או לצד חוץ לצד רשות הרבים.

סי' נ: 1. ע"י לקמן סי' נ"א. 2. סי' ט"ז. 3. שו"ע (יו"ד סי' רע"ח ס"ד). 4. לאו דווקא אלא רצ"ל שא"צ שתהא מחוברת ברובא — [נקודה"כ שם. ע"י הער' 5]. 5. ע"י ט"ז שם (סק"ב) שתמה ע"ד רבינו דאי מדמי ליה לשבת ושעטנו אפי' בשני תפירות סגי, וע"ע מה שהק' שם. ולק"מ (שם ס"ג). וע"י פת"ש (סק"ד) ותשו' חת"ס (יו"ד סי' רע"ה). [וע"י תשו' הרא"ש כלל ג' סי' י"א ומהרי"ל החדשות סי' קי"ט].

סי' נא: 1. פ"ט מהלכ' ס"ת הי"ג. 2. סי' ר"ב. 3. ע"י תשו' הרא"ש (כלל ג' סי' י"א). 4. רמ"א (יו"ד סי' ר"פ ס"א) וע"י ב"י וגר"א שם. 5. סי' י"ט [העתקה מס' העינים]. 6. בתשוה"ג הרכבי (סי' תל"ב) ובמכריע פ"ד בשם מר משה גאון, וע"י מפתח לתשוה"ג מילר (עמ' 76) ובהלכ' ס"ת לר"י ברצלוני — גנוי מצרים (עמ' 17-18) ובמנהגים ישנים מדורא לבעל השע"ד (אלפנכ"ן עמ' 162) וכ"כ בתוס' שבת (עט, ב ד"ה קלף) בשם ר"ת וביראים (סי' ט"ז), וע"י רקאנטי (סי' מ"ב) בשם הגאונים וע"ע תניא רבתי (סי' ר). 7. ע"י רמ"א (סי' רע"ח ס"ב) שפסק בשם רבינו "בשעת הדחק שא"א לתופרה בגידין אם תפרה במשי סביב העמודים קורין בה". וכבר תמה עליו בדגול מרבכה שם דהא רבינו מיירי לענין תפירת היריעות, אבל בין העמודים אפי' לא נתפרו כלל אלא שמונחים שם אם אין במה לתופרן כשר, וע"ש בפת"ש (סק"ג). [וע"י תשו' חת"ס (יו"ד סי' רע"ו)]. 8. רמ"א שם, וכתב אין קורין בה עד שיתקנה, וכפי הנראה למד זאת מלשון רבינו שכתב "עד שלא יקראו בה". אכן בר' רבינו פשט הלשון היינו שירמזו לייסודו של תורה דהריאה.

סי' נב: 1. מנחות ל"ג א ד"ה ...

כדאמרי' שם י"ח ב', אע"ג דיש אופן לומר דבטעות שיש בה חילוף ענין פסול גם במגילה אפילו בתיבה אחת, ולא השמיענו תנא דברייתא דיצא יד"ח כ"א בהשמטה, ולא בטעות שנכתב בספר חילוף האמת. וראוי לדבר מהא דאמרי' התם ד' ט' ע"א, בפסולא דתרגום שכתבו מקרא במגילה, דליכא כ"א למר ונשמע פתגם ולמר וכל הנשים יתנו יקר, ובוה יש פסול דמשויה אינו מטמא את הידים, וקשה דמי גרע מאילו חסרה תיבה זו או פסוק זה לגמרי דג"כ כשרה, וצריך לומר דשינוי חמור מהשמטה וחסרון. וי"ל דאה"נ בהפטרה אם נבעי ספר, כד' הלבוש, יהי פסול בטעות כזה, ומשכח"ל ספר שאינו מוגה גם בנו"כ, שיש בו מכשול וע"י קריאה בציבור שלא כדין. מ"מ נראה דהרמב"ם נקיט ספר תורה שאינו מוגה, דפשטות לשון שאינו מוגה הוא כולל ג"כ ספר כזה, שאין יודעים בבירור שיש בו טעות, אלא שכ"ז שלא הוגה הרי הוא מוחזק שיי"ב טעות, מפני שרחוק הדבר שיצא ספר שלם מידי הסופר בלא טעות. וי"ל שהטעות המצויה הוא רק השמטה או יתרון, למשל להכפיל תיבה להסוברים שיש בזה צד פסול, אבל לחוש לטעות של שינוי תיבה, שיכתוב הסופר בחילוף הענין ממקרא לתרגום או להיפוך, וק"ו שינוי גמור, ע"ז אין חוששין, ופסולים של חסרון ויתרון ל"ש בנו"כ, ומשו"ה אין חשש מכשול בספר שאינו מוגה כ"א בס"ת דוקא.

אמנם רש"י וראב"ה, דס"ל דגם בנו"כ יש איסור שהייתם בספר שאינו מוגה, י"ל דס"ל הטעם משום טעות בלימוד התורה, ומטעם זה יש להקפיד גם בנביאים וכתובים, דשבשתא כיון דעל על. וי"ל שבין לדעת ראב"ה, דס"ל שבשאר ספרים, כמו ספרי התלמוד וההלכות, אינו כ"א דרך חומרא לחוש שלא להשהות אינו מוגה, ובין לדעת רבינו ירוחם, דס"ל שמצד הדין אסור להשהות ספר שאינו מוגה גם בשאר ספרי קודש, חוץ מתנ"ך, תרוייהו ס"ל דטעם האיסור הוא משום מכשול של טעות בלימוד. אלא דראב"ה ס"ל, שדוקא בתנ"ך, שהדין הוא לדקדק בו ע"פ המסורת, וכתבתו בדיוק היא מצוה, יש בו לחוש שיטעה הטועה ויחזיק בטעות ע"י נוסח משובש. משום שעיקר הלימוד הוא בהם מתוך הכתב, אבל ספרי תורה שבע"פ, שמצד הדין צריך להיות עיקר הלימוד בהם בע"פ, אין זה כ"כ מכשול

הספר הפסול, אם לא יהיה נגזו וישהה בפיסולו. ופשוט שיש לדון בזה שני אופני תקלה: הא' שמא יביא לידי טעות ע"י הלימוד מתוכו, ויכשלו לפעמים ע"י גם בהוראה, ועכ"פ ישנונו להם טעות בלימוד התורה, גם בענינים שאינם נוגעים למעשה, ושבשתא כיון דעל על, וכה"ג שחוששין במקרי דרדקי דגריס ולא דייק, בב"ת כ"א. והב' שמא יכשל לקרות בו בציבור להוציאם ידי חובתם. ונפ"מ יש בין שני הטעמים הללו לענין פסול הניכר, שכתב כת"ר, דאם נאמר שהחשש הוא רק מפני מכשול של טעות בלימוד, לא מהני פסול ניכר, דמ"מ י"ל שמי שילמוד מתוכו יקלוט את השיבוש ושבשתא כיון דעל על, שאע"פ שניכר הוא שיש בו איזה פסול אין מוחזק בזה שאי אפשר לסמוך על מה שכתוב בו, אדרבא ע"פ רוב הלא רוב המקומות הם מתוקנים, הלימוד יוכל לסמוך ע"ז, ומתוך כך יבא לידי טעות. אבל אם הטעם הוא מפני תקלה לצבור, שיצאו יד"ח בספר פסול, י"ל שפיר שבפסול הניכר אין חשש בשהי', וכה"ג דקיי"ל בסי' נ"ז, בד' הרמ"א בשם השערים, שבטריפות הידועה מותר למכור לנכרי ולא חישינן לתקלה, וי"ל דמטעם זה מותר ג"כ להשהות ע"י הסימן הנהוג, שכורכין את המפה על המעיל בס"ת הפסולות.

ולכאורה נראה דפליגי בזה הרמב"ם, שכתב בפ"ז מה' ס"ת הי"ב "ספר תורה שאינו מוגה אסור לשהותו יותר על ל' יום", דלא כרש"י שכתב בכתובות במקומו שם "תורה, נביאים וכתובים", וכ"כ ג"כ הראב"ה הובא בהגה"מ ובב"י. דהרמב"ם ס"ל, שטעם האיסור הוא משום תקלת הצבור בקריאה מספר פסול, ומשו"ה כתב בלשונו "ס"ת שאינו מוגה", לאפוקי נו"כ שאין בהם חיוב קריאה בציבור דוקא בספר כשר, דלקריאת הפטרה בציבור אין צורך בספר כשר מדינא, כד' המג"א בסי' רפ"ד והט"ז סק"ב שם, ופשט הסוגיא דגמרא גיטין ס' המובא שם מורה כן, דלא כד' הלבוש שמחמיר להצריך ספר מצד הדין, שהרי משמע שכל חומר הענין הוא רק משום דלא ניתן להכתב מגילה, אפילו בנביאים, אבל לא מפני שהקריאה צריכה ספר כשר שלם. ואפילו לדעת הלבוש ודאי בספרי נביאים חומר יותר ממגילה, שנקראת ספר כמגילה י"ט א', ומ"מ יוצאין בה אפילו אם השמיט בה הסופר אותיות או פסוקים שלמים וקראם הקורא כמתורגמן המתרגם, הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 328

גניזה, ולא איסור משום א"ת באהליך עולה. וק"ו דש"ד כשמסמנין אותם, לסמוך אסימבא. וי"ל דאיסורא איתא לקבור אותם ולגרום בילויים, שאע"פ שנותנם בכלי חרס, הלא אין זו שמירה בטוחה מרקבון, כיון שהם קבורים בקרקע, והטחב שולט בהם, ואינו כ"א עצה איך לבחור את הרע במיעוטו, דהיינו שאחר שמצד חשש תקלה הכרח הוא לגנוזם, אין דרך יותר בטוח מגניזה של קבורה, ועושים בזה כל מה שאפשר לעשות להאריך את זמן הקיום של הספרים תגנוזים, וכמש"כ הב"י בס"י רפ"ב שמה שהצריכו לתתו בכלי חרס הוא כדי שלא ירקב כ"כ במהרה, דכ"מ דאפשר לתקוני שיעמוד ימים רבים מתקנינו, אבל כשאין חשש תקלה, כמו בזמננו שאין לומדים בהם, ולענין קריאה בציבור הרי הם ניכרים ומסומנים, אין שום היתר לגנון אותם ע"י קבורה, שמ"מ הוא ביזוי לגבי כתבי הקודש, שקדושת ס"ת גם לאחר פיסולה אינה יורדת ממדרגת חומשים, שהיא מדריגה עליונה ממדרגת הקדושה של יתר כה"ק, כמבואר במגילה כ"ז ע"א, וכמו שהעיר בזה במ"א סי' קנ"ג סק"ב.

ומה"ט כ"ו שאין לחוש לתקלה ודאי אסור להוריד ע"י גניזה של קבורה ס"ת שנפסל, ומכש"כ לדידן שאין ספרים מוחזקים בכשרות כ"כ, וכמש"כ רמ"א בד"מ ביו"ד סי' רע"ט באריכות מד' האגור בשם מוהר"י ורי"א ומוהר"א בתה"ד, דל"ש כ"כ תקלה דקריאה כיון שמטעם זה, שאין הספרים האחרים מוחזקים כ"כ בכשרות, יוצאים בדיעבד עכ"פ גם אם יקראו בס"ת הפסולה, ואע"פ שהרמ"א חילק בין פסולים של חסר ויתר לפסולים שאנו בקיאים בהם, זה שייך לענין לכתחילה, שעכ"פ ראוי להוציא ס"ת אחרת במקום שנמצא פסול ודאי, דס"ס האחרים אינם מוחזקים לפסולים ודאיים, אבל להתיר, וכש"כ לחייב, לגנון ע"י קבורה ספר פסול, מפני חשש תקלה, ל"ש גבן כ"כ, כיון שגם יתר הספרים אינם כרויים כ"כ בכשרות, אי"כ התועלת של מניעת התקלה, הבאה ע"י הקבורה, מסופקת היא, וההורדה והקירוב אל האיבוד, שע"י גניזת הקבורה, אפילו אחרי שנותנין את הס"ת בכלי חרס, הוא דבר ודאי, ואין ספק מוציא מידי ודאי.

אמנם לפמש"כ, ששיטת הרמב"ם, שפרט ס"ת שאינו מוגה, הוא מפני חשש תקלת קריאה בציבור בס"ת פסולה, קשה לכאורה משיטת

אם יש בהם טעות, שע"פ רוב הקורא בתוך הנוסח המשובש יקבל את הנוסח המתוקן כשיבא לידו, מפני שלכתחלה אין הספרים של תורה שבע"פ מוחזקים כ"כ שאין בהם נוסחאות מוטעות במקצת מקומות, שחרי לא נמסרו כמו שנמסר התנ"ך. אבל כו"ע מורים, דעיקר טעמא ד"עולה", שיש בשהיית ספר שאינו מוגה, הוא מפני טעות היוצאת בלימוד.

והנה לטעם זה של טעות הבאה ע"י הלימוד בספר שאינו מוגה, ל"מ מה שעושין בו סימן, שהרי מ"מ הלומד אינו יודע מקום הטעות, ורוב המקומות הם בחזקת מתוקנים, ויסמוך עליהם, אמנם לפי זה צריכים אנו לומר, דעיקר דינא דספר שאינו מוגה הי' שייך בס"ת ובנו"כ רק בומניהם, שהיו לומדים מהספרים הנכתבים בכשרות בקדושת ספרים, אבל בזמן הזה שהלימוד הוא בספרים הנדפסים, כמו שנשתנה חיוב מצות כתיבת ספר תורה לדעת הרא"ש בס"י ע"ר שעיקר החיוב בזמן הזה הוא לכתוב ספרי תושבע"פ, ה"נ אין שייך מכשול בזמן הזה, מטעם הלימוד של טעות בספרים הנכתבים בקדושה, כיון שאין למדים מהם.

וממוצא הדברים נוטה לומר כשיטת הרשב"א בתשובה, המובאה בב"י או"ח סי' קמ"ב ויו"ד רע"ט, דדעת הרמב"ם היא בחיבורה שבס"ת פסולה אין קורין בה בציבור, וגם בדיעבד לא יצאו ידיה, כפשטם של דבריו בפ"י מס"ת ה"א, דלא כדבריו בתשובה שמתיר לקרא ולברך בס"ת פסולה בשעה"ד, וה"ה לכדיעבד, דאם נאמר שבדיעבד ש"ד אין ראוי לסמוך בזה טעם חיוב הגניזה ואיסור השהי' בספר שאינו מוגה, שהרי בכל מילי דתקלה קי"ל דכ"מ דאין בזה איסור בדיעבד אין חוששין בו לתקלה, וכהא דיר"ד סי' א' דנותנין לו לכתחילה לשחוט על סמך שיבדקנו, דהואיל ובדיעבד אם לא בדקו סמכינן ארובא אין חוששין בזה לתקלה. ועפ"ז לדידן, דקי"ל דעכ"פ בדיעבד סומכין אדעת הרמב"ם בתשובה, אין שייך חשש תקלה משום קריאה אצלנו, וצריך לומר דנקטינן כשיטת רש"י וראבי"ה וסיעתם, דעיקר טעמא דחיוב גניזה בפסולי ס"ת, ואיסור השהי' בלא תיקון, הוא משום טעות הלימוד שיוציא מזה, ולפ"ז בזמנינו, שס"ת הנכתבים ועומדים באה"ק אינם עשויין ללמוד, ואין בהם חשש מכשול של טעות בלימוד, אין שם חיוב הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 329